

Dochters van hoop

Maria Nikolai bij Boekerij:

De chocoladevilla-serie:

De chocoladevilla

Gouden jaren

Een lang bewaard geheim

De Lindenhof-serie:

Dochters van hoop

Maria Nikolai

DOCHTERS VAN HOOP

Helena's grote droom is om herberg de Lindenhof nieuw leven in te blazen, maar het zijn moeilijke tijden om groot te dromen

Deel 1 van de *Lindenhof*-serie

Vertaald uit het Duits door Marijke Gheeraert

ISBN 978-90-492-0435-8

ISBN 978-94-023-2411-2 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Die Bodensee Saga 1: Töchter der Hoffnung*

Vertaling: Marijke Gheeraert

Omslagontwerp en -beeld: Bürosüd

Zetwerk: Elgraphic

© 2021 door Penguin Verlag, onderdeel van Penguin Random House
Verlagsgruppe GmbH, München

© 2024 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze
ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Ich möchte dir ein Liebes schenken,
Das dich mir zur Vertrauten macht:
Aus meinem Tag ein Deingedenken
Und einen Traum aus meiner Nacht.*

*(Iets dierbaars zou ik je willen geven,
omdat ik je als geen ander vertrouw:
een herinnering aan jou uit mijn overdagse leven
en uit mijn nacht een droom over jou.)*

Rainer Maria Rilke

PROLOOG

Meersburg aan de Bodensee, juli 1907

Het roestige tuinhek kraakt hoorbaar als Helena er met alle kracht van haar elf jaren tegenaan duwt. Deze inspanning is inmiddels deel van haar dagelijkse ritueel en kost haar de nodige moeite, maar levert tegelijkertijd ook een hoop voorpret op. Want zodra het zware houtwerk haar gezwog met een vertrouwd knarsen bekrachtigt, opent zich de weg naar haar paradijs.

Een oude muur van grote rechthoekige stenen omheint de verwilde tuin naast de herberg van haar ouders waar het zomerse licht de bonte toppen van de wilde rozenstruiken en andere bloemen, waarvan Helena de naam niet kent, in een schitterende gloed zet. Rood en roze, geel en oranje, blauw en violet duiken weg in het juligroen en versmelten met het gras en het gebladerte tot een ware golf van kleuren. De knoestige, scheefgegroeide appelboom, waarvan de knoppen zich in dit jaargetijde nog schuchter onder de bladeren verbergen, staat pal in het midden van degaard. Helena gelooft stellig dat de appelaar er al staat sinds de dag dat God hemel en aarde schiep. Dat spannende verhaal van de tuin van Eden vertelt de pastoor maar al te graag in de kerk en Helena weet het honderd procent zeker: dit moet de boom zijn waarvan Adam lang geleden de verboden vrucht heeft geplukt. Ze wil het risico niet lopen uit haar tuin te worden verdreven en daarom let ze altijd goed op of er geen slang tussen de takken zit als ze appels plukt.

Helena sluit het onder de klimop verscholen hek zorgvuldig achter haar jongere zusjes, Lilly en Katharina.

‘Wat wil je ons laten zien?’ vraagt Katharina terwijl ze samen langs

het met gras en onkruid overwoekerde pad lopen dat steil omhoog naar een bouwvallige kas leidt.

‘Een verrassing!’

‘Dat zeg je altijd als je ons meetroont naar je oerwoud, Helena.’ Lilly klinkt een beetje schamper. ‘En dan is het toch weer een domme grap.’

‘Heb je weer slakken verzameld?’ vraagt Katharina met haar heldere stemmetje.

‘Nee, geen slakken.’ Helena glimlacht naar Katharina.

‘Of muizen?’ Lilly lacht het gat tussen haar tanden bloot. Gisteren heeft haar rechtersnijtand de strijd met haar wrikkende vingers definitief verloren. Nu ligt de melktand onder haar hoofdkussen in de hoop dat de tandenfee een muntje zal achterlaten. Vanochtend had de tand echter nog precies op hetzelfde plekje gelegen. Lilly was zo teleurgesteld geweest dat Helena haar met een zuurstok had moeten troosten. Kennelijk heeft de tandenfee het heel druk. Vannacht komt ze zeker. Lilly heeft zich voorgenomen wakker te blijven om een ernstig woordje met de fee te wisselen en Helena is benieuwd hoelang haar zusje zich vannacht tegen de slaap zal kunnen verzetten. Zelf heeft ze – ondanks vele verwoede pogingen – de tandenfee nog nooit te zien gekregen.

De drie meisjes zijn bijna bovenaan de steile helling waar het terrein een beetje verbreedt tot een door frambozen- en bramenstruiken ingepalmd plateau, als Katharina over een wortel struikelt en languit op de grond valt. Met een kreetje grijpt ze naar haar knie waarop een lelijke schram zit.

Helena knielt meteen naast haar neer, diept een zakdoek op uit haar schort en veegt voorzichtig het vuil en het bloed weg.

‘Doet het heel erg pijn?’

Katharina schudt het hoofd, maar de tranen in haar ogen zeggen het tegendeel. Ze is altijd zo flink, ook al is ze nog maar zes. Als Lilly, en zij is al zeven jaar, zich bezeert, gaat dat altijd gepaard met veel misbaar.

Helena helpt haar zusje recht. ‘Kom, Katharina! Als je de verrassing ziet, is het meteen over.’ Ze geeft haar twee zusjes een hand en samen lopen ze het laatste stukje naar de kas die zich onopvallend in een hoek van de weide heeft genesteld.

Haar ‘glazen huis’ – zo noemt Helena het – bestaat uit een ijzeren geraamte en glas waar de tand des tijds zijn sporen heeft nagelaten: er zitten barsten en scheuren in de ruitjes die elk hun eigen verhaal vertellen. Maar Helena maalt niet om de gammele buitenkant. Achter het

stof en de spinnenwebben verschuilt zich immers haar geheime rijk.

‘Is het daarbinnen?’ vraagt Katharina. Haar nieuwsgierigheid wint het van de pijn en de schrik, maar haar stem heeft ze nog niet helemaal hervonden.

‘Nee. Daarboven.’ Helena wijst naar een plek een flink eind bij de kas vandaan.

Lilly zet meteen een stap in de aangegeven richting, maar Helena houdt haar tegen bij de arm en trekt een streng gezicht. ‘Eerst moeten jullie hier wachten.’

Vol ongeduld blijven Lilly en Katharina buiten staan, terwijl Helena het touwtje lospeutert van de houten deur waarmee de kas provisoorsch is afgesloten.

Het gedempte middaglicht valt op enkele scheve planken die Helena’s schatten herbergen: verf, penselen, stenen, een paar vellen papier, een kandelaar, lucifers en stukjes stof. Haar favoriete sprookjesboek.

Tegen de glazen wand daartegenover staat een bank uit vermolmd hout waarin een paar houtwormen leven. Soms, als het heel stil is, hoor je hoe ze zich schrokkend een weg door hun lievelingsgerecht vreten.

Op de bank heeft Helena een klein porseleinen bakje onder een linnen theedoek met blauwe en witte ruitjes verstoppt. Ze veegt het stof weg dat zich op de zitting heeft verzameld en kijkt gefascineerd hoe de zonnestralen de zachtgrijze wolk die opstijgt in een geheimzinnige, glinsterende nevel veranderen. Ze haalt het kleinood tevoorschijn, tilt het deksel op en inspecteert de inhoud. De suiker in het potje glinstert wit en op één kevertje na zitten er geen andere insecten in. Helena vist het beestje eruit en loopt terug naar buiten. ‘Kom!’ zegt ze in het voorbijgaan tegen haar zussen.

Ze leidt de twee meisjes naar een zonovergoten stuk van de tuin waar de wilde begroeiing plaats heeft gemaakt voor een moestuintje dat ze zelf heeft aangelegd. Daar staan een paar laag groeiende planten en tussen de driedelige bladeren glinstert iets roods.

Helena bukt zich, plukt een paar vruchten en legt ze in het suikerschaaltje.

‘Aardbeien!’ roept Lilly blij. ‘O, en met suiker!’ Ze grist er meteen eentje weg.

Katharina bekijkt het fruit eerst weifelend, maar kan dan ook niet aan de verleidelijke glans weerstaan. Als ze uiteindelijk in het heerlijke fruit bijt, druppelt er wat sap over haar kin op haar witkanten jurkje.

‘Oei, dat zal moeder niet fijn vinden!’ reageert Lilly bezorgd en ook Helena kan zich de strafpreek al voorstellen die vooral tegen haar zal zijn gericht omdat ze niet goed op de kleine heeft gepast.

Katharina stopt geschrokken het laatste stukje aardbei in haar mond. In een poging het ongelukje ongedaan te maken, wrijft ze met twee handen over de delicate stof van haar jurk waar de onregelmatige verspreide rode druppels nu het gezelschap krijgen van een paar aardbeirode vegen. Op haar knieën getuigen groene en bruine vlekken van de val van zo-even.

‘Hemeltjelief,’ flapt Helena eruit als ze de omvang van de schade bekijkt. ‘Ik zal het uitwassen voordat moeder het ziet,’ biedt ze meteen aan terwijl ze haar zusje troostend over het hoofd wrijft.

Katharina kijkt haar vol vertrouwen aan en gaat opgelucht in het gras zitten.

‘Vanaf vandaag helpen we je hier,’ verkondigt Lilly intussen. Ook haar jurk, net zo licht van kleur als die van Katharina, lijkt inmiddels wel een veelkleurig schilderij. ‘En dan bakken we aardbeientaart en maken we jam.’

Helena stopt zelf een zomerkoninkje in haar mond. Het idee jam te maken is misschien niet eens zo slecht. Die zou ze kunnen verkopen, op zondag, als de mensen langs het meer wandelen. Sowieso droomt ze al lang van een overheerlijke aardbeientaart. Een enorme, prachtige taart, nog mooier dan het gebak dat Käthe met deze vruchten klaarmaakt en waar iedereen, zij zelf natuurlijk ook, dol op is.

In de verte horen ze iemand roepen.

‘Moeder!’ zeggen Lilly en Katharina als uit een mond.

Helena merkt dat de meisjes zich niet op hun gemak voelen. ‘Ik ga eerst en leid haar af. Jullie lopen via de achterdeur naar jullie kamer. Kleed je daar om en verstop de jurken in de kast. Zodra het kan zal ik ze wassen.’

De zusjes knikken en lopen vlak achter Helena aan terug naar het huis. Voordat Helena het tuinhok sluit, werpt ze nog een laatste blik op haar toevluchtsoord waar ze, toch af en toe, aan de strenge controle van haar stiefmoeder kan ontsnappen. Dit afgelegen deel van de grote moestuin van de familie Lindner is helemaal voor haar alleen omdat het te steil is voor het telen van wortelen, uien en aardappelen. Het is een betoverende plek die boven alles uitsteekt, heerlijk verwilderd en rommelig en op heldere dagen kun je aan de overkant van het

meer Zwitserland zien liggen. Hier zijn haar geheimen veilig en kan ze luchtkastelen bouwen. Het is een plaats die zo nu en dan zachtjes over de toekomst vertelt.

DEEL I
ROERIGETIJDEN

November 1917 tot februari 1918

Meersburg, tien jaar later, medio november 1917

Helena Lindner zet de grote mand op het gras neer en zoekt onder de oude appelboom naar nog overgebleven vruchten van deze herfst. De intense geur, fruitig en gronderig, die van de bodem opstijgt, kriebelt in haar neus terwijl ze her en der behendig de appels opraaft. De meeste zijn al aan het rotten en ze zal er flink wat stukken moeten uitsnijden, maar er zal wel genoeg overblijven voor de appeltaart die Käthe wil bakken.

De mand raakt snel gevuld en als ze de laatste appels erin heeft gelegd, bewondert ze tevreden de buit. Het zijn er meer dan verwacht: ruim voldoende voor een appeltaart én een flinke portie appelmoes. Ze recht haar rug en pakt het hengsel van de mand.

Terwijl ze over het smalle pad langs de afge oogste bedden en fruitbomen naar het tuinhek loopt, realiseert ze zich niet voor het eerst dat dit stuk grond de familie voor een hachelijker lot behoedt. Want zelfs hier, in dit vruchtbare gebied aan het meer, heeft de overvloed van wel- eer plaatsgemaakt voor bittere ontbering.

De reden: die ellendige oorlog waaraan maar geen einde komt.

Helena zucht als ze het erbarmelijk piepende tuinhek achter zich sluit en het pad naar het huis inslaat. Een vale deken van rode, gele en oranje tinten strekt zich uit over de met druivenstokken beplante hellingen rond Meersburg, en Helena beseft dat in de kille schoonheid van de herfstdagen de onontkoombaarheid van de winter ligt besloten. En daarmee zal alles nog erger worden.

Alsof ze wat tegengewicht wil bieden aan Helena's zware gedachten, streelt de laagstaande middagzon de prachtige constructie van

de Lindenhof, en Helena blijft even staan. *Mijn thuis*.

Het gebouw met twee vleugels met balustrades en balkons, slanke pilaren aan weerszijden van de voordeur en hoge ramen met witte kozijnen ziet er voornaam uit. Maar als je het lichtgeel geschilderde gebouw van dichterbij bekijkt zijn de tekenen van verval duidelijk zichtbaar.

Helena's vader heeft het verwaarloosde, eeuwenoude adellijke landgoed ooit geërfd. Ondanks de prachtige buitenkant en de ligging aan de rand van het dorp en dicht bij het meer maakt de staat van verval dat de Lindenhof bekendstaat als een eenvoudige herberg die niet kan wedijveren met gerenommeerde etablissementen zoals de Bären, Schiff, Ochsen of Wilden Mann.

Voor Helena is het echter de mooiste plek op aarde. En dat bijzondere karakter trok vroeger ook veel schilders aan die hier dan tijdens de zomermaanden hun intrek namen. Het huis heeft een ziel en hoewel er sinds het uitbreken van de oorlog nauwelijks nog gasten komen en ze elke dag moeten vechten om te overleven, voelt Helena met alle stelligheid van haar eenentwintig jaar dat dit háár plek is.

Ze overbrugt de laatste paar meters en beklimt de stenen buitentrap die naar het door sierzuilen geflankeerde portaal leidt. Daar gunt ze zich nog even een moment om het prachtige uitzicht over het brede, door lindebomen omzoomde dreef en het meer, waar het water blauwgrijs glinstert, te bewonderen. Daarna draait ze zich om naar de witgeschilderde dubbele deur onder het halfronde raam, duwt met de elleboog van haar vrije arm de klink naar beneden en gaat naar binnen.

Op het eerste gezicht lijkt de hal statig, maar de ruw afgetimmerde receptie en het aftandse meubilair doen die indruk meteen teniet. Dat contrast stemt Helena droef. Met de bijzondere architectuur en unieke locatie aan het meer is de Lindenhof voorbestemd voor grootse dingen: Helena ziet al helemaal voor zich hoe het bescheiden logement – als de oorlog eindelijk voorbij zal zijn – plaats zal maken voor een luxehotel.

Maar zij is blijkbaar de enige die rekening houdt met deze mogelijkheid. Voor Elisabeth, haar stiefmoeder, is het huis een last, en Helena's zussen klagen steen en been omdat het her en der binnenregent en zelfs een haardvuur de koude in de winter niet helemaal kan verdrijven. Ze hebben ook geen elektrische verlichting of stromend water, uitgezonderd in de keuken, en het toilet ligt achter het huis. Een van de vleugels is zo vervallen dat die niet meer bruikbaar is, in de andere is de

eenvoudige eetzaal van de herberg ondergebracht. Maar als ze alles zouden opknappen...

Helena pakt de mand steviger vast en loopt naar de keuken in het souterrain. Als ze door de lange, zwart-wit betegelde gang loopt, ziet ze in gedachten elegante gasten uit de hele wereld door de smaakvol ingerichte kamers wandelen.

‘Zet de appels maar op tafel,’ zegt Käthe als Helena de ruime, goed uitgeruste keuken betreedt. Van hieruit werd vroeger immers een groot huishouden bestierd. De rijzige kokkin – al van dag één in de herberg aan de slag – is nu nog het enige overgebleven personeelslid. De ober, de keukenhulp en het kamermeisje heeft haar stiefmoeder in de loop van de laatste jaren moeten ontslaan omdat ze hen niet meer kon betalen.

Helena doet wat haar gezegd wordt en tilt de mand op de massief houten tafel. Käthe veegt haar handen af aan haar schort en inspecteert meteen de inhoud. Ondanks haar ruwe manier van doen, heeft ze het hart op de juiste plaats. Bovendien kan ze ontielig goed koken en bakken en al sinds Helena nog een kind was wagen ze zich samen aan de meest fantasierijke cakes en taarten.

Käthe pakt een witlinnen doek. Samen leggen ze de appels erop en beginnen ze de door de wormen aangevreten en rotte plekken te verwijderen.

Ze zijn ongeveer halverwege als de deur opengaat en Katharina, Helena’s jongste zus, binnenkomt.

‘Mag ik een kop koffie, Käthe?’ vraagt ze.

Käthe knikt en legt haar mes neer. Terwijl de kokkin naar het fornuis loopt, kijkt Katharina over Helena’s schouder. ‘Je bent in de tuin geweest! Gaan jullie appelmoes maken?’

‘Appeltaart! En als er nog appels over zijn, appelmoes,’ antwoordt Helena.

‘Appeltaart?’ roept Katharina glunderend. ‘Dat hebben we al lang niet meer gegeten!’

‘Ja, het is een ware luxe tegenwoordig. En reken maar dat het niet gemakkelijk was om alle ingrediënten bij elkaar te krijgen.’ Helena pakt de volgende appel. ‘Gelukkig hadden de kippen zo veel eieren gelegd dat ik er een paar kon ruilen voor wat bloem en suiker. En een beetje boter.’ Ze zet het mes in het vruchtvlees.

‘Mmm. Wanneer mogen we proeven?’ vraagt Katharina.

Käthe vult een blauw beschilderde mok met heet water en roert er de granenkoffie, die ze in een porseleinen pot bewaart, doorheen. ‘De taart serveren we vanavond als dessert.’ Ze drukt Katharina de beker in de hand.

‘Dank je, Käthe!’ Katharina blaast voorzichtig in de dampende vloeistof voordat ze een slokje neemt. Het kruidige aroma streelt Helena’s neus. En alsof Käthe het in de gaten heeft, maakt ze nog een tweede kop die ze voor Helena neerzet.

‘Je bent een engel!’ Helena glimlacht naar Käthe die zich weer aan de voorbereidingen voor de appeltaart wijdt.

Katharina is intussen op het smalle bankje onder het raam gaan zitten. Ze ziet er uitgeput uit, denkt Helena. Sinds Katharina in het ziekenhuis van Meersburg werkt, is ze constant aan het werk, dag en nacht. Vaak is ze maar een paar uurtjes thuis.

‘Wat eten we vanavond?’ vraagt Katharina.

‘Eieren en aardappelen,’ antwoordt Käthe. ‘En een plak gebakken koolraap.’

Katharina trekt een vies gezicht en Helena deelt haar afkeer. Sinds de winter vorig jaar staat er veel te vaak raap op het menu en ook al maakt Käthe de knolgroente heel lekker klaar, iedereen is toe aan een echt stukje vlees.

De appels zijn gesneden. Helena giet wat gesmolten boter in een witte keramieken kom en strooit er suiker in. Terwijl ze dit opklopt tot schuim, klutst Käthe vier eieren en giet het mengsel erbij. Helena klopt alles krachtig tot een mooi beslag en als ze ziet dat Käthe de weegschaal instelt om bloem af te wegen, doopt ze snel haar vinger erin.

‘Niet doen, juffrouw Helena!’ berispt Käthe haar meteen.

‘Bakken is maar half zo leuk als je niet even mag snoepen,’ verdedigt Helena zich met een lach.

Käthe snuift, maar moet ook glimlachen, want sinds haar kindertijd heeft Helena immers altijd al van het beslag geproefd.

Een fijn wit stof daalt neer op de lichtgele massa in de kom als Käthe er de afgewogen hoeveelheid bloem en een snuifje zout boven zeeft. Bedreven verwerkt Helena de ingrediënten tot een glad, dik deeg.

De bakvorm heeft Käthe al ingevet en ze kraakt nu een paar walnoten terwijl Helena het beslag in de vorm giet, de appelkwartjes insnijdt en vervolgens voorzichtig op de massa legt.

Käthe knikt goedkeurend. ‘Heel mooi!’

‘Tets zoets bij wijze van afwisseling in deze barre tijden!’ Helena wast haar handen.

Terwijl Käthe de walnoten over de appels strooit en de taart in de oven schuift, pakt Helena haar mok en gaat naast haar zus op de bank zitten. ‘Moet je vandaag nog naar het ziekenhuis?’

‘Nee,’ antwoordt Katharina. ‘Maar morgenochtend heb ik heel vroeg weer dienst.’

‘Zo kun je toch niet doorgaan, Katharina. Je valt er nog bij neer.’

‘Ik kan toch niet anders? Het ziekenhuis ligt stampvol. We hebben eigenlijk dringend meer bedden nodig. En ook meer personeel.’

Helena dringt niet verder aan. Zolang ze zich kan herinneren heeft haar zus zieken en gewonden verzorgd. Als kind ontfermde Katharina zich over honden, katten en andere dieren en toen ze wat ouder was over familieleden. Op haar zestiende verjaardag heeft ze zich als verpleeghulp in het ziekenhuis aangemeld. Het beetje loon dat ze met het beulenwerk verdient, moet ze thuis afgeven.

Maar dat is Katharina ten voeten uit. Geneeskunde is haar passie en daar doet ze alles voor. Dit in tegenstelling tot Lilly, de middelste van de zussen, die zich het liefst aan alle taken onttrekt. Je zou toch een zekere volwassenheid mogen verwachten van een zeventienjarige, maar haar wereld bestaat uit dansen, boeken en alles wat met schoonheid heeft te maken.

Helena sluit even haar ogen en drinkt van de koffie. ‘Er zullen alleen maar gewonden bij komen,’ zegt ze vervolgens tegen Katharina. ‘Het verbaast me dat ze nog genoeg soldaten hebben aan het front.’

‘Mij verbaast het vooral dat de gewonden zich weer naar het front laten sturen zodra ze enigszins hersteld zijn,’ is de reactie van Katharina. ‘Je ziet de angst in hun ogen als ze afscheid van ons nemen.’

‘Ze hebben geen keuze. Op desertie staat de doodstraf.’

‘Ik zou me verstoppen. Niemand krijgt me naar het slagveld.’ Katharina zucht. ‘Ik vraag me voortdurend af wat het nut is van deze oorlog. De mannen worden afgeslacht en thuis sterven hun kinderen. Dat is wreed en zinloos!’

Helena knikt en kijkt haar zus zijdelings aan. Katharina’s fijne gezicht is bleek en haar groene ogen met de amberkleurig ring rond de iris zien er vermoeid uit. Een paar lichtblonde lokken zijn uit haar gevlochten knotje losgekomen en piepen onder het witte verpleegsters-

kapje uit. Werktuigelijk veegt Helena een zware, donkere lok uit haar eigen gezicht. ‘We kunnen er niets aan veranderen.’

‘Alleen bidden,’ roept een welluidende, diepe stem.

‘Broeder Fidelis!’ Helena staat op om de corpulente cisterciënzer monnik in zijn zwart-witte habijt te begroeten. ‘U bent netjes op tijd. Het duurt niet lang meer voor we aan tafel kunnen.’

‘Ik kijk elke dag uit naar het diner in de Lindenhof!’ Hoewel hij oorspronkelijk uit München afkomstig is, behoort broeder Fidelis tot de abdij van Mehrerau bij de Oostenrijkse stad Bregenz en heeft hij in opdracht van zijn orde voor langere tijd zijn intrek genomen in de Lindenhof om de nabijgelegen bedevaartkerk van Birnau te inspecteren.

Helena ziet een lachje verschijnen op het gezicht van de kokkin. ‘Vandaag hebben we appeltaart als dessert!’ klinkt het een beetje trots.

‘Dan laat ik het hoofdgerecht aan me voorbijgaan!’ broeder Fidelis snuift. ‘Het ruikt hier echt lekker!’ Hij is op dit moment de enige gast in de Lindenhof en de hulpvaardige en goedlachse man is al vanaf dag één deel van de familie.

‘Hoe was uw bezoek aan de basiliek, broeder Fidelis?’ vraagt Helena.

‘*Omne initium difficile est*. En we zijn nog niet eens begonnen.’ ‘Zal nog effe duren voor de Hoogste daar weer wordt geëerd!’ De bedoeling is dat het gebouw dat al lang geen dienst meer doet als gebedshuis terug in handen komt van de katholieke kerk en broeder Fidelis is uitgekozen om de staat van het gebouw te documenteren.

‘Is het zo erg?’ wil Helena weten.

‘Vreselijk! Ze hebben de heilige plek als geitenstal gebruikt.’ Hij schudt het hoofd. ‘Geiten mogen natuurlijk grazen in de tuin van de Heer, maar ’k denk niet dat die beesten het weten te waarderen dat ze in een kerk mogen vreten en hun gevoeg mogen doen.’

‘Wie weet! Misschien geven ze juist daarom bijzonder lekkere melk!’

De lach van broeder Fidelis weerklinkt luid, diep en vrolijk door de keuken. ‘Das een goeie, juffrouw Helena!’ Hij kucht. ‘Nu ja, ’t komt goed.’ ‘Belangrijkste is dat het genadebeeld gauw terugkomt uit Salem en de Moeder Gods eindelijk weer wordt teruggezet waar ze hoort.’

‘Ik wens het u toe, broeder Fidelis,’ antwoordt Helena. ‘Mag ik u een kop granenkoffie aanbieden. Helaas hebben we geen echte...’

‘Doe mij maar wat u hebt.’ Hij zwijgt even. ‘Ehm... wacht ’s.’ Hij diept een opengescheurde, verkreukelde envelop op uit zijn pij. ‘Dit is van mevrouw Elisabeth. Ze gaf ’m mij in de gang.’

Verrast pakt Helena de brief aan. Als ze leest wie de afzender is, begint haar hand te trillen. Ze hebben al zo lang niets meer van hem gehoord.

‘Wat is er, Helena? Van wie is de brief?’

‘Van vader,’ antwoordt Helena met toonloze stem.

‘Wat schrijft hij?’ vraagt Katharina ongeduldig.

Helena haalt de brief uit de envelop, vouwt die open en leest de eerste regels. ‘O, hemel!’ Ze slaat een hand voor haar mond.

Käthe heft het hoofd op, broeder Fidelis kijkt Helena doordringend aan. Katharina staat op en komt naast haar staan.

‘Alsjeblieft, Helena, zeg nu wat er staat!’

‘Hij leeft.’ Ze glimlacht en sluit een moment haar ogen. ‘En hij komt naar huis.’ Katharina jubelt.

‘De Heer zij dank!’ roept broeder Fidelis en hij slaat een kruisteken.

‘Maar hij is gewond.’ Helena heeft verder gelezen. ‘Hij schrijft dat de verwonding ernstig is. Een granaat.’ Ze grijpt naar de hand van haar zus. ‘Maar wij zullen hem goed verzorgen tot hij beter is, nietwaar Katharina? Het belangrijkste is toch dat we hem eindelijk weer thuis zullen hebben!’

Petrograd, 20 november 1917

's Nachts verschijnen de schaduwen. Dreigend, onontkoombaar. Ze dringen zijn dromen binnen, benemen hem de adem en jagen hem zijn bed uit; steeds op hetzelfde uur.

Badend in het zweet staat hij voor het raam van de vreemde datsja waar hij ondergedoken is in de hoop dat niemand hem hier zal vinden. Hij rukt het raam open en ademt de bitterkoude lucht in. In de verte ziet hij de lichten van de stad.

Hoewel hij meerdere lagen kleding over elkaar draagt, begint hij al snel te rillen. De Russische winter is meedogenloos.

Eigenlijk had hij altijd van dit seizoen gehouden waarin de sneeuw metershoog lag en je op de dichtgevroren rivieren en meren kon schaatsen. Maar de dagen dat hij na een heerlijke sleetocht met Lidia en de kinderen voor het hete vuur had gezeten en een sprookje van vadertje vorst had voorgelezen, lijken niet alleen een eeuwigheid geleden, maar ook uit een ander leven te stammen.

En toch is het nog geen jaar geleden dat hij voor het laatst met de jongens een iglo heeft gebouwd en daarin een vuurtje heeft gestookt. Hij denkt nog steeds hun stemmen en hun lach te horen en te voelen hoe de knapen met rode wangen en apetrots op wat ze samen voor elkaar hebben gekregen hun armen om zijn nek slaan.

's Nachts verschijnt ook Lidia in zijn dromen. Hij ziet haar met de jongens spelen en de baby wiegen, vangt haar glimlach op die warmte en licht uitstraalt en dan keer op keer in bloed, wanhopige kreten en duisternis wegsterft.

Ze zijn dood.

Hij steunt met zijn onderarm op het ruwe raamkozijn, laat zijn voorhoofd erop rusten en sluit de ogen. Ondraaglijk verdriet overspoelt zijn ziel, samen met het knagende schuldgevoel dat hij de zijnen niet heeft kunnen beschermen.

Wie heeft hun dit aangedaan?

Alleen die immense drang antwoorden te vinden doet hem elke ochtend opstaan. Hij wil duidelijkheid, wil de daders vinden, hun het leven zo ondraaglijk maken als het zijne nu is.

Wanneer de kou diep in zijn botten is doorgedrongen sluit hij het raam. Hij pakt een aarden schaal en vult die buiten met sneeuw. Vervolgens steekt hij een paar kaarsstompen aan en houdt hij eerst zijn handen en vervolgens de schaal boven de spaarzame vlammetjes. Als het witte goedje tot lauwwarm water is gesmolten zet hij de schaal op een hoge ladekast. Langzaam doopt hij een hand in het water en maakt hij zijn gezicht nat. Hij herhaalt dit totdat hij het gevoel heeft dat het vuil dat vastgeplakt zat op zijn gelaat min of meer verdwenen is.

Hij tilt zijn hoofd op en kijkt in de kleine spiegel boven de comode.

Een roze litteken loopt van zijn rechteroor tot aan zijn mondhoek; een tweede dwars over zijn voorhoofd. De houwen hadden hem moeten doden, net als Lidia en de kinderen, maar hij heeft het overleefd. Met zijn vinger wrijft hij voorzichtig over de onregelmatige, gevoelige oneffenheden, dan laat hij zijn hand zakken en wendt hij zijn hoofd af. Hij herkent zichzelf niet in de man in de spiegel wiens haar in krullen over zijn voorhoofd hangt, wiens baard aan een priester doet denken en wiens ogen levenloos in een gezicht staan dat gruwelijk verminkt is door een bajonet. Een gezicht dat zoveel ouder is dan de dertig jaar die hij is.

Hij zet zijn bontmuts op en stopt de paar schaarse bezittingen die hem nog resten in een rugzak. Nog voordat de ochtend aanbreekt, drinkt hij de rest van het water op, dooft hij de kaarsen en wist hij alle sporen van zijn aanwezigheid. Uiteindelijk trekt hij zijn jas aan en loopt hij de door de maan verlichte nacht in.

3

Meersburg, eind november 1917

Elisabeth Lindner spreidt een wit tafellaken over het zware eikenhouten blad en strijkt het glad. Ze verdeelt de borden en het bestek over de tafel en zet kannen water en een mandje met brood neer. In de grote eetzaal staat de enige gedekte tafel er verweesd bij. Buiten twee oude mannen die aan de bar bier drinken en kletsen, zijn er vanavond geen gasten. De kamer zal gelukkig wel een beetje opleven als iedereen zich rond de lange tafel schaart.

Terwijl ze ogenschijnlijk rustig haar werk doet, zijn haar gedachten bij de brief van Gustav. Haar man komt naar huis. En al snel ook. Voor veel vrouwen is dat iets om zich op te verheugen, voor haar niet. Na maanden zonder enig teken van leven had ze stiekem gehoopt dat hij nooit meer terug zou keren. Dat klinkt hardvochtig, maar hoe kan ze nu wensen dat een man voor wie ze nooit diepe gevoelens heeft gekoesterd naar huis komt? Hun huwelijk had haar de kans gegeven aan de armoede en dronkenschap in haar ouderlijke huis te ontsnappen. Gustav op zijn beurt was op zoek geweest naar een moeder voor zijn dochtertje en zo hadden ze er beiden voordeel bij gehad. Helena, dat moet ze toegeven, was een lief kind geweest en Elisabeth had voor haar gezorgd zoals voor haar eigen dochters die korte tijd later waren geboren. Gustav daarentegen was steeds meer een last geworden. Toen ze trouwde, had Elisabeth gehoopt op een leven aan de zijde van een succesvolle hotelhouder. Maar die hoop was in de loop der jaren vervlogen, net zoals haar respect voor Gustav, die er maar niet in slaagde het pension tot een bloeiend bedrijf uit te bouwen. En dan was er nog de ongewoon hechte band die hij met Helena had. Zijn oudste dochter